

ДОЛЕНОСНА ЗУСТРІЧ

Спогади з нагоди ювілею професора Івана Мегели

Правомірність такої назви моїх спогадів можна зрозуміти лише повернувшись до мого раннього дитинства, яке припало на передвоєнні та воєнні роки.

Мій батько, Петро Юхимович Герасимов, був головним інженером Московського управління сільськогосподарської авіації. Під керівництвом академіка Є.Н. Павловського (паразитолога і мікробіолога) він написав дисертацію на актуальну тоді тему – про боротьбу з малярійними комарами засобами авіації (захистити її не встиг через початок війни). Згодом він став відповідальним працівником Наркомату охорони здоров'я УРСР, але через нереальність отримання квартири в Києві погодився на посаду начальника Чернігівської малярійної станції, яка забезпечила нас половиною кам'яного будинку із садком та городом, завдяки яким ми і вижили. Маючи республіканську «бронь», батько пішов добровольцем на фронт; при евакуації про нас забули, і ми залишилися втрьох – мама, Антоніна Федорівна, я і вірна вівчарка Веста.

Моїм єдиним заняттям стало читання книг з батьківської бібліотеки. Першими з них були: «Робінзон Крузо», «Тисяча і одна ніч» з розкішними перськими мініатюрами, «Айвенго» і «Людина-амфібія». Батьківські гени і ця дитяча лектура викликали в мене любов до науки, історії і романтичної літератури. Однак мій світ був зруйнований війною: будинок розбило бомбою і бібліотека пропала, собаку застрелили, а – головне – тато не повернувся з фронту. Ми з мамою дісталися до бабусі в Києві. Я закінчила школу № 98 із срібною медаллю і вступила на романо-германське відділення філологічного факультету Київського університету (в іспано-англійську групу).

З усіх предметів я найбільше любила історію і зарубіжну літературу; моїм кумиром був Анатолій Хомич Іллічевський, жодної лекції якого я не пропустила і мала в нього лише «відмінно». Моя дипломна робота була присвячена історичним романам В. Скотта. Я мріяла про аспірантуру і роботу над романтичними творами улюбленого Джека Лондона (Аляскінський цикл, «Казки південних морів» і т.д.). Але А.Х. Іллічевський аргументовано застеріг мене: віднайти новий підхід до творчості Д. Лондона практично неможливо, а компіляція чужих розробок – то вже не наука.

Оскільки ніяка інша тема мене не приваблювала, я розпрощалася із своєю мрією. Життя моє покотилося іншою колією (робота в сільській школі на Вінниччині, потім – в бібліотеках м. Києва, заміжжя, народження дочки, квартирні негаразди, розлучення з чоловіком і т.д.). Лише через багато років я захопилася творчістю угорського класика-романтика Мора Йокаї (1825-1904), відтак літературою та історією Угорщини. В цей час, коли я працювала зав. відділом наукової літератури Київського інституту народного господарства, до нас прибула на навчання група угорських студентів. Дізнавшись про моє «хобі», вони почали допомагати мені у вивченні угорської мови, яке я розпочала за допомогою самовчителя. Вони ж згодом умовили мене взяти участь у республіканській вікторині «Хто краще знає Угорщину». Серед багатьох подарунків, які я за це отримала, був збірник «Етюди о Венгрии» із статтею Жужанни Зольдхейї-Деак «Россия и русские в творчестве Мора Йокай». Ця тема заповонила мене і я почала

цілеспрямовано вишукувати потрібні матеріали із простої цікавості.

І саме тоді доля подарувала мені зустріч з Іваном Петровичем Мегелюю – колишнім випускником факультету романо-германської філології Ужгородського університету, а тепер аспірантом-унгаристом Інституту літератури. Він стояв за мною в черзі, коли я повертала бібліотекареві книжки про Угорщину, і запитав, чому я цікавлюся цією країною. Наша розмова тривала кілька годин. Його цікавило все – мій світогляд, знання, можливості... Він схвалив сформульовану мною тему («Історія Росії в зображенні Мора Йокаї: достовірність і фантазія») і наголосив на тому, що я маю обов'язково написати дисертацію і стати науковцем. Від нього струмувала така могутня і переконлива еманція захоплення непроминушими, вічними цінностями науки і зокрема унгаристики, така впевненість у моїх силах, що всі мої сумніви відносно можливості упоратися з такою багатогранною і складною (навіть в політичному плані) темою розвіялися. Іван Петрович накреслив конкретний і послідовний план дій, який я почала виконувати.

Я запропонувала Кірі Олександрівні Шаховій стати моїм науковим керівником, але їй не сподобалася моя тема. Вона назвала іншу – близьку до теми її докторської дисертації. В результаті нічого з цієї спроби не вийшло.

Тоді Іван Петрович переорієнтував мене на Ужгородський університет, професори якого – Яків Ісакович Штернберг (історик-унгарист) і Петро Миколайович Лизанець (філолог, зав. кафедри угорської філології) – прийняли мене гостинно і радо, схвалили мою тему і підтримували як морально, так і в інших аспектах (порадами, консультаціями, налагодженням зв'язків з угорськими вченими, працівниками Національної бібліотеки в Будапешті і т.д.) разом з Іваном Петровичем протягом довгих років. Адже мені довелося у вільний від служби час (маючи дитину і хвору матір) одночасно вивчати теорію літератури, угорську мову і літературу, історію Угорщини і Росії, життєвий і творчий шлях М. Йокаї, його твори на теми з російської та української історії (угорською мовою), ще й готуватися до кандидатських іспитів. Іноді я жахалася, ладна була все кинути, але Іван Петрович завжди вмів заспокоїти добрим словом, порадити щось слушне і підбадьорити (до речі, як і доцент Єлизавета Федорівна Гортвай). Коли я працювала вже над другим (остаточним) варіантом дисертації, Іван Петрович повідомив мене про вакансію наукового співробітника у його відділі східноєвропейських літератур, яким керував Г.Д. Вервес. Я негайно подала документи і пройшла за конкурсом.

Разом з Іваном Петровичем ми вивчали українсько-угорські літературні взаємини, брали участь у роботі всесоюзних і міжнародних з'їздів унгаристів, укладали бібліографічні покажчики «Угорська література в Україні» та «Українська література в Угорщині» до 4-го і 5-го томів видання «Українська література в загальнослов'янському і світовому контексті». На превеликий жаль, наша спільна праця тривала лише кілька років. Іван Петрович, блискуче захистивши у 1991 році угорською мовою докторську дисертацію в Будапешті («Угорський роман 1920 – 1930-х років: проблематика, жанрова структура, система оповіді») – з цього приводу угорське консульство в Києві влаштувало прийом, – перейшов на викладацьку роботу, спочатку в Театральний інститут, а згодом – в Інститут журналістики. Я ж у складі робочої групи по виданню 5-томної «Історії української культури», створеної Г.Д. Вервесом, перейшла до відділу історії культури українського народу

(завідувач – член-кореспондент НАН України В.М. Даниленко), захистивши в Інституті літератури свою кандидатську дисертацію (на захисті К.О. Шахова була офіційним опонентом, а вже старенький А.Х. Іллічевський – членом спецради).

Я перемогла!

І найперша, найбільша заслуга в цьому належить Іванові Петровичу. Незважаючи на те, що наші з ним творчі зв'язки з Угорщиною після розпаду СРСР обірвалися, ми підтримуємо один одного в нашій теперішній ситуації, радімося, обговорюємо плани, обмінюємося літературними новинами і т.д. І хоч тепер Іван Петрович займається в основному античною літературою, а я – українською біографістикою, ми час від часу повертаємося до улюбленої унгаристики.

З нагоди його ювілею я хочу низько вклонитися Іванові Петровичу Мегелі – Людині, Вченому, Педагогові, завдяки якому я знайшла своє місце в житті і справжнє щастя – адже я, нарешті, поєднала в своїх щоденних заняттях вимріяну тріаду – науку, історію і романтичну літературу.

Свої вітання і найкращі побажання ювілярові передає і моя дочка Стелла з далекого Торонто. (При всій моїй багатій фантазії ніколи в житті я навіть уявити не могла, що моя дочка стане громадянкою Канади і житиме в районі Великих Озер, оспіваних Ф. Купером, романами якого я захоплювалася в юності!).

Воістину життя прекрасне і повне несподіванок. Отож і бажаю Іванові Петровичу ще довгих-довгих років насиченого, творчого, щасливого життя, сповненого приємних, яскравих і несподіваних зустрічей.

Галина ГЕРАСИМОВА,
кандидат філологічних наук.

м. Київ.